

ción do problema da insalubridade lingüística dos ambientes urbanos). Entrementes, paga a pena lembrar outra idea de Rafael Dieste, que en 1925 escribía:

"Depurar e mellorar un idioma ven sendo, como corolario, depurar e mellorar o espírito que dil se serve."

Bibliografía

- Álvarez Blanco, R.: "O artigo en galego. Morfoloxía", *Verba*, 10 (1983), 169-182.
- Associação Portuguesa de Linguística: *First Lisbon Meeting on Child Language. Actas*. Lisboa: Edições Colibri, 1994.
- Berman, R.A.: *Relating Events in Narrative. A Crosslinguistic Developmental Study*. Hillsdale, NJ: Laurence Erlbaum Associates, 1993.
- Carballo Calero, R.: *Gramática elemental del gallego común*. Vigo: Galaxia, 1979⁷.
- Dieste, R.: *A vontade de estilo na fala popular*. A Coruña: Edicións do Castro, 1971.
- Dieste, R.: *Antre a terra e o ceo*. Sada: Edicións do Castro, 1981.
- García Soto, X.R.: "Problemas evolutivos da linguaxe e diglosia", *A Trabe de Ouro* 11 (1992), 419-425.
- Karmiloff-Smith, A.: *Beyond Modularity. A Developmental Perspective in Cognitive Science*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 1992.
- Pérez Pereira, M.: "A evolución da linguaxe en nenos de medio familiar bilingüe", *Cadernos de Lingua* 2 (1990), 113-127.
- Silva Valdivia, B.: "Tipoloxía das manifestacións de contacto lingüístico en Galicia", *Cadernos de Lingua* 2 (1991), 27-48
- Slobin, D.I.: *The crosslinguistic study of language acquisition*, vols. I e II. Hillsdale, NJ: Laurence Erlbaum Associates, 1985.
- Slobin, D.I.: *The crosslinguistic study of language acquisition*, vol. III. Hillsdale, NJ: Laurence Erlbaum Associates, 1993.

Actas do Congreso Álvaro Cunqueiro, Mondoñedo, 9-13 de setembro de 1991. Santiago de Compostela, Xunta de Galicia, 1993. 640 pp.

A comezos de setembro de 1991, celebrouse no Seminario de Mondoñedo o *Congreso Álvaro Cunqueiro* co motivo de rendela cumprida homenaxe a este escritor e afondar máis no seu estudio. Estas *Actas* son a recompilación de canto alí se dixo, dividíndose en catro áreas de traballo dirixidas por un coordinador: Área de Lingua (Manuel González González), Literatura (Xosé Manuel Salgado), Teatro (Dolores Vilavedra) e Xornalismo (Xosé Francisco Armesto Faginas).

a) Área de lingua

Abre o volume, e as comunicacións desta área, un novidoso e minucioso traballo de Christian Ionescu sobre un tema que case non mereceu o interese da crítica, "La onomástica en Cunqueiro. Antroponimia de los relatos cortos" (pp. 15-33), no que tenta, ademais de achegar unha imaxe xeral dos problemas de onomástica literaria, delimitar algúns trazos da literatura de Cunqueiro tendo como referencia o uso onomástico na súa obra.

Séguelle a comunicación de Carme Hermida, "O influxo dialectal na obra de Álvaro Cunqueiro" (pp. 35-60), no que establece o grao de "compenetración existente entre a fala oral (...) e o modelo de lingua escrita que utiliza". Parte da delimitación dos trazos xerais da fala de Mondoñedo e rastrea as solucións empregadas por Cunqueiro, do que conclúe a tendencia a conservar na escrita os trazos mindonienses, coexistindo co uso dun galego non marcado xeograficamente que introduce fenómenos alleos á súa área lingüística, podéndose deducir unha vontade estandarizadora e universalista cara ó galego.

De Xavier Varela Barreiro é "Álvaro Cunqueiro, experimentador nos dominios gramaticais" (pp. 61-70), onde a través do "máis característico da dimensión gramatical da [súa] obra" (en concreto das formas *de meu, de teu*, etc., e tódolos usos do pronome *el*), pretende dar mostra do uso das estruturas gramaticais como "instrumento técnico de fabulación e experimentación" literaria.

Xesús Alonso Montero ofrécenos a transcripción da súa conferencia "dita, e non lida", que ben podería estar incluída en calquera das outras áreas debido ó seu contido: "A concepción da palabra en Álvaro Cunqueiro" (pp. 71-74), para quen a "palabra" é, ante todo, "chave" para "atopa-lo verdadeiro tesouro", que é ela mesma, onde reside o verdadeiro ser, e cunha capacidade de poder creador que fascinou ó poeta durante toda a súa vida.

As dúas seguintes comunicacións teñen un campo de traballo común, como é o mundo da tradución en Cunqueiro, e máis en concreto da "autotradución". En "Trazos lingüísticos galegos na prosa en castelán de Álvaro Cunqueiro" (pp. 75-87), Carme Silva Domínguez traballa sobre a relación entre textos paralelos producidos

en dúas linguas (galego-castelán), poñendo de manifesto os trazos lingüísticos sintácticos, semántico-léxicos e morfolóxicos do galego que subxacen na autotradución castelá. Ademais, presenta a un Cunqueiro “creador en dous códigos confrontados por un mesmo espazo xeográfico” no que desenvolve o seu traballo, debéndose isto a dúas posibles causas: como un xeito de ser fiel a si mesmo ante a lingua, ou como solución ó problema do mercado editorial, pero coa posibilidade de ser no fondo un acto de “recreación” literaria. Mª Carme Pazos Balado en “Álvaro Cunqueiro traductor” (pp. 88-99) tamén traballa sobre esta faceta do escritor mindoniense, tanto como traductor e crítico doutros tradutores como sobre a autotradución (coincidindo neste caso coas conclusións de C. Silva nos motivos que o levaron a este acto literario). Resalta nesta faceta unha serie de cambios respecto do orixinal, relativos ó destinatario (adaptación ou explicación do mundo traducido para facilitala comprensión do lector), á estilística (tentando mellorar algunhas situacións ou descrições), á lingua (aclaración de termos, perda de situacións diglósicas nos personaxes), etc. Conclúe cun atinado comentario sobre Cunqueiro, quen “respectou moi pouco (...) os principios nos que se basea para ataca-las traducións doutros, xa que os seus textos autotraducidos están considerablemente alterados”.

Luísa Blanco centra o seu estudo en “Algunhas particularidades das palabras compostas na obra de Álvaro Cunqueiro” (pp. 127-137) nas súas obras en castelán, onde tamén se detecta a capacidade fantástica e creadora do escritor neste campo, “coa meta de acadar unha nova expresividade”.

Pecha as comunicacións da Área de Lingua a de Alexandre Rodríguez Guerra sobre o uso de “A estrutura preposicional do tipo ‘segar na herba’ en Cunqueiro” (pp. 139-146), “análise pormenorizada e sistemática dos exemplos cunqueirianos” de estruturas preposicionais (seleccionando as da preposición *en*), “no eixe da transitividade”, como se indica no exemplo do título. Trátase, pois, dun achegamento altamente valorable pola escasa frecuencia de traballos de sintaxe galega (se o comparamos con outros campos lingüísticos), que se complica ó traballar sobre obras literarias que “modifican” intencionalmente as construcións gramaticais e os seus valores (aínda que neste traballo se confirma a “fidelidade cunqueiriana á realidade lingüística galega”).

b) Área de literatura

Iniciase a área máis ampla e de maior estudio deste Congreso, coa comunicación de Anxo Tarrío Varela “Álvaro Cunqueiro e as saídas do labirinto” (pp. 151-163), onde tras unhas reflexións previas acerca da época e do tempo que estamos a vivir, como fin dunha etapa e comezo doutra, e sobre o mundo científico e filolóxico, desenvolve algunhas claves ou “propostas de lectura” da obra de Cunqueiro, “escritor”, en tódolos aspectos (na escrita e na vida), e “creador”. Entre elas salienta o “tratamento do tempo”, “a visión teatral do mundo” e o “esgazamento interno” que sofre o escritor e o home ante o mundo, tal e como é, e a fantasía, o mundo como quixera que fose, aparecendo o home preso dun “labirinto” do que tenta saír por medio da “ilusión da palabra”.

Ábrense, así, unha serie de comunicacións que poderíamos chamar de Teoría e Crítica Literaria, polo enfoque dos estudos aí reflectidos, como a de Benito

Varela Jácome “Estratexias narrativas en *Si o vello Sinbad volvese ás illas*” (pp. 165-173), quen partindo da cualificación de Cunqueiro como “o fantasioso”, tenta facer unha análise do *Sinbad* a partir das formulacións da teoría da deconstrución, dentro de tres aspectos: semántica da perspectiva, estrutura do discurso diexético e función da fantasía.

No marco das tendencias actuais da Teoría Literaria, e sobre “A poética do discurso narrativo na novelística de Álvaro Cunqueiro” (pp. 303-317), desenvólvese o denso traballo de Xoán González-Millán, que enlaza co de Darío Villanueva, “A intencionalidade do realismo de Cunqueiro” (pp. 349-360), onde afronta o problema que presenta o realismo cando hai que buscar un punto de equilibrio “entre o principio da obra literaria fronte ás determinacións da realidade, e as súas relacións”, chegando ó convencemento de que “a meirande parte da literatura é realista”, saíndo fóra da “falacia do realismo conceptual”. Pretende confronta-las teorías coa evidencia do texto, neste caso de Cunqueiro, relacionándoo coa Estética da recepción, “o horizonte de expectativas”, disertando tamén sobre o realismo máxico e literatura fantástica, cualificando o de Cunqueiro como “realismo intencional”, que “é o mesmo que doazón de senso realista a un texto (...) desde o horizonte referencial proporcionado pola experiencia do mundo que cada lector posúa”.

Concepción Sanfiz Fernández en “Representación de la realidad y la fantasía en la narrativa castellana de Cunqueiro” (pp. 419-428) céntrase sobre un Cunqueiro “creador” dun universo narrativo de ficción conectado co mundo real en varios niveis, que abranguen a “realidade das cousas, a creación e as relacións”, esixindo unha serie de capacidades por parte do lector-receptor.

En “Se o vello Sinbad volvese as illas. No obradoiro do fabulador” (pp. 441-446), Rexina Veiga estudia o traballo dun artesán da literatura, que no seu obradoiro, baixo a máxima “contar claro, seguido e ben”, “agacha a orixinalidade (...) de indagar na problemática que encerra o estatuto de narrador, da narración”, e estudia o *Sinbad* baixo varios e interesantes puntos de vista, como a súa filiación coa literatura oral e as súas consecuencias e estruturas, o metarelato, a función do narrador, a tensión realidade-ficción, etc.

Tema clave e motivo doutros estudos é o de Anton Van Bommel “El realismo mágico en la narrativa de Álvaro Cunqueiro: *Merlín e familia*” (pp. 175-196), onde, nunha primeira parte, trata o concepto do “realismo máxico” e dos seus trazos específicos, e nunha segunda, tenta probar que na narrativa de Cunqueiro, en concreto no *Merlín*, se atopan estas características.

Mª Xesús Nogueira Pereira destapa “A estrutura narrativa de *Merlín e familia*” (pp. 397-402), onde se nos presenta unha disposición estrutural pouco sistemática, a propia do mundo dos recordos, pero baixo a cal subxace certa estrutura (narrativa).

Ana-Sofía Pérez-Bustamante Mourier en “El caballero, la muerte y el diablo (la Galicia avalónica de Álvaro Cunqueiro)” (pp. 327-347) pretende, a partir deste relato, “explicar e ilustrar las técnicas narrativas de Cunqueiro, sus procedimientos narrativos y, lo que es más importante, la función y el significado de su quehacer”, comezando por facer un resumo das claves da súa narrativa, en xeral, para logo abordar de cheo o relato en cuestión, que é “un eslabón estilístico entre las prosas [de aprendizaxe] y las novelas que inaugura el *Merlín*”, estudiando a súa estrutura e interpretando os seus símbolos.

Temos, tamén, unha serie de traballos que nos axudan a situar a Cunqueiro dentro da cultura e do pensamento da súa época, principalmente nos seus anos mozos. Un deles é o de Claudio Rodríguez Fer, "Álvaro Cunqueiro e a vangarda do leste galego" (pp. 265-272), ameno traballo sobre as publicacións e proxectos poéticos de connotación futurista que realiza Cunqueiro entre 1931-35 en Mondoñedo (Revista *Galiza, Oficina Lirica do Leste Galego*, Editorial *Un*, etc.), que reflicten a tendencia desta vangarda, a cal estivo moi clara para os críticos literarios de preguerra, aínda que esquecida para os de posguerra.

Outro interesante e documentado traballo é o de M^a do Carmo Ríos Panisse, "Análise comparativa entre as ideas do "Preludio a toda estética futura" de Risco e o mundo da creación literaria de Cunqueiro" (pp. 273-296), onde tenta "presentar a Cunqueiro como produto ideolóxico e cultural do galeguismo de preguerra (...) dirixido esencialmente polo pensamento da Xeración Nós", que é o mesmo que dicir polo seu teórico Risco, ó que parece seguir "na súa formación cultural e literaria" a partir do exposto no *Preludio*, como pode ser no concepto da arte, "realidade e imaxinación, arte e amor, impresionismo e simbolismo", etc.

Basilio Losada en "A poesía de Cunqueiro, entre os prerrománticos e o surrealismo" (pp. 297-301), parte da premisa "poeta sobre todo", para amosarnos un escritor que basea a súa produción no valor da palabra (coincidindo con X. Alonso Montero), sendo a lingua, englobada no ambiente vangardista da época, o verdadeiramente creativo na súa obra. Influidó polas súas lecturas e traducións, amosa o amoldamento a el desas tendencias vangardistas, como o surrealismo, pero non o ortodoxo ó estilo francés, senón como o español, que ve a poesía como un "proceso de desconceitualización", á vez que respecta a tradición (vangardismo galego). Pero no fondo subxace unha eterna melancolía baixo o signo da morte, o que non se opón á súa imaxe de "gozador da vida", xa que só os que a aman e a valoran ven a presenza constante da morte, e esta ledicia do vital non é máis que un "disfraz de melancolía".

"Álvaro Cunqueiro trovador y juglar de la nueva cantiga" (pp. 375-383) de Pilar Castro, aborda a temática da poesía de Cunqueiro en canto ó neotrobadorismo, do que foi o "co-fundador" en Galicia xunto con Bouza Brey. Cualifica ó mindoniense de "trovador y juglar". Trovador, porque retoma o estilo formal e a esencia lírica galego-portuguesa, e xograr, porque pon a pegada do popular, da tradición oral unida á fantasía, conxugando, pois, neotrobadorismo e popularismo. Esta faceta da lírica de Cunqueiro como froito de heteroxéneas lecturas que reflicten o seu universalismo, personalizándoo, aparece en "Sobre a lírica de Álvaro Cunqueiro" (pp. 319-325) de Xosé Filgueira Valverde.

Un aspecto concreto da lírica cunqueiriana está traballado por Luís Miguel Fuentes Bustamante, "As tres dimensións da circularidade en *Mar ao Norde*" (pp. 391-396), quen tras unhas consideracións previas sobre o concepto (filosófico) da circularidade e do esférico, pasa a analiza-las tres dimensións que a engloban en *Mar ao Norde*, en concreto nos poemas seis e sete: dimensión do movemento ou sucesión, da estrutura e do formal ou lóxico.

O prestixioso medievalista británico Colin Smith ofrécenos unha interesante e curiosa comunicación, non como estudioso ou erudito, senón como lector e admirador de Cunqueiro. En "Álvaro Cunqueiro, escritor europeo y universal" (pp. 213-222), dános un reflexo da situación de Cunqueiro na crítica literaria

contemporánea, salientando o seu carácter "paneuropeista e universal" que se deixa ver na súa literatura, resaltando a súa fantasía creadora, que o pon en contacto con Borges, facendo nota-la súa grande capacidade como contista e fabulador.

Unha das facetas universalistas de Cunqueiro é investigada por Germán Palacios Rico, "As fontes francesas de Cunqueiro" (pp. 403-411), onde fai unha aproximación ó influxo do francés no noso escritor, idioma que foi para el como "unha antena orientada a Europa e ó mundo e a clave que lle permitía o acceso ás literaturas estranxeiras". A través da súa biblioteca privada rastrea a orixe do influxo galo a partir dos libros alí presentes (pequena parte de todo o que leu), de diverso tipo e carácter, tanto en autores como en temas, documentándose nas súas obras en personaxes, alusións, citas e referencias, galicismos léxicos e de construcións.

Se ben queda claro o universalismo cunqueiriano, non se pode esquece-lo fondo enraizamento da terra, do popular e do social na súa obra. Sobre este campo versa a comunicación de Carmen Blanco, "As outras feirantas" (pp. 197-212), onde reflicte a condición da muller nunha sociedade "antropocéntrica", onde "as mulleres son na obra *as outras feirantas*, é dicir, esas entidades distintas que se definen en función do xénero masculino", aparecendo como "as outras respecto dos homes, sabendo o autor percibi-los matices existentes" e facendo protagonistas das súas historias (nove) a mulleres especiais, "distintas das mulleres situadas claramente nese rol secundario", á vez que as iguala pola súa autoafirmación ós homes protagonistas.

Milagros Couceiro en "Galicia e as súas xentes en *Os outros feirantes* de Álvaro Cunqueiro" (pp. 385-389), partindo destas "fabulacións sobre unha xentiña que viviu nunha Galicia auténtica e máxica", considera a obra como reflexo realista dunha Galicia "viva e real" fundida co fantástico, co máxico, contado cun certo "sabor do conto popular, do conto de tradición oral". Esta temática está tratada por Mª Rosario Soto Arias en "Presencia do conto popular na narrativa cunqueiriana" (pp. 429-439), onde busca elementos populares no *Merlín*, *Sinbad*, e en *Crónicas do Sochantre*.

José Mª Folgar de la Calle, "Literatura e audiovisuais: *Os outros feirantes*" (pp. 361-371), analiza a adaptación televisiva desta obra (e o tratamento que tivo a serie na prensa), que considera falta de coherencia e verosimilitude con respecto ó orixinal literario.

Rematámo-las comunicacións desta área coa de Ramón Nicolás Rodríguez, "Cunqueiro e Fole a propósito dun artigo exhumado" (pp. 413-417), artigo publicado no Faro de Vigo o 6-X-1963, titulado "Anxel Fole", onde Cunqueiro rende homenaxe a este escritor, á vez que fai comentarios sobre características literarias logo "descubertas" pola crítica contemporánea, sendo "un documento autobiográfico útil para coñecermos algúns aspectos da traxectoria vital e literaria de Cunqueiro e Fole".

c) Área de teatro

A primeira comunicación deste campo pouco coñecido, ata hai pouco, e menos estudiado, é a de Ricard Salvat, "Cunqueiro y el teatro europeo de su tiempo" (pp. 451-460). Desde o punto de vista dun home de teatro, aborda esta faceta de Cunqueiro, quen se adiantou xeracionalmente, non encaixando no marco dramático

español no que se desenvolve. Fai un repaso das pezas cunqueirianas enmarcadas case sempre “en los aires estéticos de su tiempo”, dentro das correntes dramáticas europeas como o surrealismo, e cheo de influxos vangardistas e modernizantes, tratándose dun innovador nun panorama ermo, sendo non só o “fundador del teatro gallego moderno sino pieza fundamental en el Teatro Peninsular del s. XX”.

Esta característica dun Cunqueiro innovador, rupturista e experimentador da estética dentro das correntes europeas da época, son analizadas por Xosé Mª Paz Gago en “Os proxectos teatrais de Cunqueiro: as pezas curtas” (pp. 461-469), en especial en *Xan, o bo conquistador*, obra cunha innovadora posta en escena. A *Función de Romeo e Xulieta, famosos namorados*, intercalación dramática en *Crónicas* no punto básico do relato, crea unha confusión entre os dous mundos: estratexia claramente realista que funde os niveis narrativos e dramáticos cunha “relación de causalidade entre diéxese narrativa e metadiéxese dramática”.

A problemática da teatralidade dos dramas de Cunqueiro e da súa representabilidade aparecen tratados por Xosé Cermeño, “Álvaro Cunqueiro, esperanzas e desesperanzas dun dramaturgo” (pp. 471-477), a primeira cuestión aborda a problemática dos xéneros literarios e da delimitación do teatro; para a segunda, hai que dicir que Cunqueiro sempre se viu como dramaturgo ó facer teatro, polo que pensaba na representación, única existencia deste xénero. Tamén trata o contexto dramático no que escribiu, catalogándoo de “ausencia de contexto”. Outra faceta é a da “remitificación dos mitos” por medio da súa humanización, así como a devoción que sente Cunqueiro por Shakespeare. Todo isto lévao a ver un teatro moderno e contemporáneo, de grande validez actual, onde se amosan personaxes en conflito, cheos de dúbidas, pero cunha dimensión próxima tomada da vida e levada á escena.

José Monleón en “El Edipo de Cunqueiro” (pp. 491-501), centrándose no *Don Hamlet*, contrástao coa obra de Shakespeare e coa de Esquilo, sinalando as concomitancias e as innovacións que levan a diferentes interpretacións.

Tamén o problema da interpretación de *A noite vai coma un río* está traballada por Roberto Salgueiro González en “*A noite vai coma un río: un achegamento desde o simbolismo*” (pp. 549-552), facendo unha análise da contextualización da situación dramática centrada en Dona Inés, traballando a “ubicación espacial”, a “cobertura temporal”, a “relación dos personaxes”, etc., e estudiando e comentando os símbolos que aparecen na obra.

As comunicacións de Manuel Lourenzo, “Alguns aspectos da teatralidade de Cunqueiro” (pp. 503-508), e de Cándido Pazó González, “*Romeo e Xulieta, famosos namorados* e a teatralidade de Cunqueiro” (pp. 541-548), tratan este problema xa presentado noutras comunicacións. A primeira faino desde un punto de vista ‘teórico’, partindo da heterodoxia dramática de Cunqueiro que envolve a súa obra de liberdade (en personaxes, ambientes, situacións, etc), de ambigüidades de xéneros cos que xoga, de cuestionamento a través do teatro, etc. Enumera unha serie de trazos teatralísticos á vez que se pregunta ¿que é o teatro? A segunda comunicación trata o tema desde o punto de vista da posta en escena dunha obra curta con multiplicidade de planos e cunha dependencia de obra narrativa que dificulta a representabilidade, solucionándose co xogo e o distanciamento do espectador, concluindo que se se dá a representabilidade, dáse a teatralidade.

Quédannos por citar tres comunicacións desta área: a de Daniel Asorey Vidal e Mª Xesús Bello Rivas, “*A noite vai coma un río Cadro I: Unha sinfonía narcisista*” (pp. 521-529), analizando deste cadro os seus personaxes, arquetipo dos mitos ós que sobrepasan, os símbolos e as relacións, tentando describi-las claves da obra. A de Xoán-Luís Marín Escudero, “Santo e seña: o corpo no teatro de Cunqueiro” (pp. 531-539), traballo de intertextualidade sobre o desenvolvemento da corporalidade humana no teatro do mindoniense. E a de Manuel Míguez Ben “Don/Hamlet” (pp. 509-520), quen partindo da recompilación das fontes e da tradición do drama shakesperiano, fai un percorrido polas estratexias teatrais e textuais da obra de Cunqueiro, que ten como base a obra do poeta inglés, pero sendo innovador sobre a recreación, independente da tradición (que coñecía), podéndose tirar diferentes lecturas da obra.

d) Área de xornalismo

Tres traballos desta área tentan responder á cuestión de se Cunqueiro foi un verdadeiro periodista. Xosé Francisco Armesto Faginas, “Cunqueiro Periodista” (pp. 555-562), sostén unha afirmación cara a esta pregunta, aínda que nalgunha ocasión o mesmo Cunqueiro teña dito que “non lle gustaba o oficio ó ser incompatible co de escritor, pero que o facía por necesidades da vida”. A pesar desa “incompatibilidade” xornalista-escritor, Cunqueiro afirma que se poden complementar, aprendendo un do outro, e actúa nos dous campos baixo unha constante que se resume nunha atinadísima frase de Faginas: “retrata a realidade pero tamén nos dá a outra visión”. Tamén se nos ofrece un repaso de sucesos, pensamentos e actitudes de Cunqueiro cara ó xornalismo, o seu xornalismo e o xornalismo no que estaba inmerso.

Manuel González Cerezales, “Retrato a contraluz de un periodista” (pp. 563-569), trata de responder ó mesmo problema por medio de anécdotas e citas do seu compañeiro, salientando que “no fue periodista en el concepto más común y tradicional, [séndoo] a su manera”, cualificando o seu xornalismo de “poético”.

Luis Álvarez Pousa, “Álvaro Cunqueiro: xornalismo de autor” (pp. 589-591), recolle este problema dun Cunqueiro que entra nun mundo de xornalismo de actualidade dándolle a súa impronta, situándose no chamado “xornalismo de opinión personalizada”. Literatura e xornalismo esixense mutuamente no escritor mindoniense, á vez que se interfiren. Tamén aquí xorde o problema da “realidade”, que reflicte a presenza do literario nos seus escritos, afirmando o autor, que Cunqueiro non foi “xornalista literario”, nin “xornalista tótem (...) senón que foi un autor/xornalista, un facedor ou creador dun xornalismo de autor”.

Mercedes Brea, en “Reminiscencias literarias no xornalismo cunqueiriano: vestixios da lírica trobadoresca en *El pasajero en Galicia*” (pp. 571-587), preséntanos un traballo sobre o volume recopilatorio de artigos *El pasajero en Galicia*, “moi peculiar libro de viaxes” pola Galicia de Cunqueiro. Rastrea polo miúdo (nesta densa obra chea de reminiscencias literarias de escritores universais), a aparición das referencias á lírica galego-portuguesa medieval, amosando o interese que Cunqueiro tiña por ela, en especial pola Cantiga de Amigo, que casa perfectamente co “talante cunqueiriano” (preferentemente as máis simbólicas), á vez que segue e imita con grande habilidade a súa técnica paralelística. Tamén amosa interese por unha serie de trobadores que asocia cos lugares que trata nos seus

artigos (Gómez Charriño con Pontevedra, Códax e Mendiño con Vigo, etc.). Estes artigos serven para unha maior comprensión da súa poesía neotrobadoresca, da súa concepción dela, xa que “as facetas xornalísticas e literarias de Cunqueiro son indisociables”.

Elisa Río Conde, “Álvaro Cunqueiro, colaborador da revista *Vértice*” (pp. 623-633), estudia os artigos publicados nesta revista entre decembro de 1938 e agosto de 1942, de variada temática e intención, algúns con certa carga política e ideolóxica enmarcada no ideario da publicación, produto de circunstancias históricas; outros invadidos pola carga literaria do escritor, con temática fantástica inspirados en feitos históricos medievais, gastronómicos, lendarios, etc.

Péchase esta área coa comunicación de Armando Requeijo Cuba, quen repasa o traballo de “Cunqueiro na revista *Galiza*” (pp. 635-640), revista anual entre 1930-33, “escrita en galego cunha forte compoñente nacionalista”, onde verte o seu pensamento galeguista na súa función de director e escritor, que contrasta coas posteriores publicacións en *Vértice* (explicables polo seu “desexo de supervivencia”).

e) Mesas redondas

Á parte das comunicacións que integran estas *Actas*, recóllense cinco Mesas Redondas nas diferentes áreas, coa participación de personalidades que achegaban as súas opinións sobre un tema determinado.

Así, na Área de Lingua, F. Fernández del Riego, R. Lorenzo, A. Santamarina, E. Montero Cartelle, D. Xohán Cabana e M. González González, disertaron en torno ó tema “Cunqueiro ante a lingua” (pp. 101-125).

Na Área de Literatura houbo dúas Mesas: “Luces e sombras da narrativa cunqueiriana” (pp. 223-243), con D. Manera, V. Fernández Freixanes, C. Casares e A. Pociña; e “O devalar poético de Álvaro Cunqueiro” (pp. 245-263), con X. L. Méndez Ferrín, X. H. Costa González e Luz Pozo Garza.

A Mesa Redonda do Teatro ocupouse de “O teatro de Cunqueiro: un achegamento pluridimensional” (pp. 479-490), con X. Lago, E. Rodríguez Ruibal, D. Villalaín e X. Cejudo.

A derradeira destas Mesas é a da Área de Xornalismo, de grande interese humano polos achegamentos sobre Cunqueiro, home e xornalista, feito por compañeiros e amigos do mundo periodístico: “Os receptores das súas colaboracións” (pp. 593-622), coa participación de R. García Domínguez, X. Trapero Pardo, F. Leal Insua e X. Díaz Jácome.

XESÚS DOMÍNGUEZ DONO

Geolingüística. Trabajos europeos. Editado por Pilar García Mouton. Biblioteca de Filología Hispánica. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Madrid. 1994.

No Congreso Internacional de Dialectoloxía que tivo lugar en Bilbao no 1991, dedicado a Lucien Bonaparte afirmouse que este podía ser considerado como un dos principais precursores dos estudos dialectolóxicos e xeolingüísticos a escala internacional, coa publicación das diversas traducións do Evanxeo de S. Mateo no 1861. Se deixamos esta primeira experiencia á parte e outros antecedentes de notable importancia, a xeografía lingüística nace verdadeiramente con Gilliéron no 1903 coa publicación do Atlas Lingüístico de Francia. O camiño percorrido desde aquela, así coma os avances tanto na metodoloxía como nos medios empregados foi enorme, aínda que o espazo de tempo fose ben curto.

Un dos trazos máis salientables nos traballos de xeolingüística que se están levando a cabo na actualidade é a introducción da informática, que automatizou case na súa totalidade a elaboración dos atlas, permitindo opcións impensables a principios de século, como por exemplo a posibilidade dos Atlas falantes ou sonoros, que xa son unha realidade a través do CD-ROM (crf. por ex. o ALD).

Cando a Lucien Bonaparte se lle ocorreu a idea de contrastar un mesmo texto en diversas linguas europeas, ou mesmo cando Gilliéron comezou as enquisas do ALF, seguro que nin sequera sospeitaron que menos dun século despois se estarían elaborando Atlas de dominios territoriais e lingüísticos tan amplos coma o europeo, o románico, o eslavo ou o xermánico. Así hoxe en día os lingüistas falan xa de varias xeracións de atlas: rexionais, nacionais, continentais, de dominios lingüísticos supranacionais, como veremos nos diversos artigos do libro.

O que queda por facer tamén é moito: pódese pensar nun atlas mundial, pero antes quedan moitas pequenas rexións por estudar, moitos atlas por rematar, e unha posibilidade xa ensaiada nalgúns países: os novos atlas ou segundos atlas dun mesmo dominio lingüístico, de xeito que se poida coñecer-la evolución dunha lingua nun espazo de tempo determinado.

Os artigos que compoñen esta obra presentan cadanseu atlas de diversas comunidades lingüísticas europeas:

- atlas de dominios supranacionais, o que M. Alinei chamou atlas da cuarta xeración: europeo e románico.
- atlas nacionais: portugués e italiano
- atlas de pequenos dominios: vasco, de Cantabria, de Castela-A Mancha, do ladino central, galego, siciliano e catalán.